

Alfred Nathanson

700

FLYGSKRIFTEN

LYKTAN.



Pris: 25 öre.

25

Handwritten signature or name in cursive script, possibly "John H. ..."

LYKTAH

LYKTAN.

Vid affäckningen af Carl XII:s staty.

Se der! se hjeltekungens bild!
Väl känner man de ädla dragen.
Der står han, både stolt och mild;
en blixtnad i bronzen innesluten,
en stelnad lavaström, en bruten
stormvind från den flydda dagen!

Ett thordön lik, han ilat fram,
med snillets och med modets styrka;
från gossens ystra lek och glam
han drog i strid att landet värna . . .
Så länge Carlavagnens stjerna
brinner, skall dig Svea dyrka!

Man sagt, att i din stolta själ
du endast krigets tankar närde;
att du var blind för folkets väl;
att herrska, allt för dig betydde;
ja, till den grad att från dig flydde
förnuftets ljus, vårt menskovärde.

Så går det ju med snillets verk!
 De kunna ej med alnmått mätas. —
 Jag ber dig samtid: hör och märk,
 att allt hvad stort och ädelt gifves,
 en tid af krypdjur sönderrifves;
 hvar ting ju skall af maskar frätas!

För honom klar en tanke stod:
 I öster reser sig en drake;
 den sprutar eld, den suger blod,
 dess klo är vänd åt våra stränder:
 hur stridens lycka än sig vänder,
 vår frihets värn vi ej försake!

Ett Polen starkt, ett Sverige stort,
 var målet för hans lefnadsbana;
 Åt landet har han heder gjort.
 Om tanken låtit sig betvinga,
 i mån han kunde medlen bringa,
 hvem kan hans storhets frukter ana?

Det är ej alltid bra, som sker;
 det är ej allting stort, som lyckas;
 och dygd och storhet äro mer,
 om ock Försyn' ej framgång skänker,
 än både klokhet, list och ränker,
 fast de af segrens genius smyckas.

Han är likväl vårt hjelteideal;
 han är och blir vår ungdoms tjusning!
 och från sin enkla piedestal
 skall han i sekler vittne bära

om forntids storhet, om dess ära,
och ge vår framtid hoppets ljusning.

Böj Svea knä vid hjeltens fot;
böj knä vid *denna* minnesstenen!
Han står der stark mot stormens hot,
men fastare i svenskens sinne,
orubblig i historiens minne.
I mångfaldt lefve oss förenen!

M—ch.

Är samhället verkligen sjukt?

(*Samtal.*)

- Man har sagt att samhället är sjukt.
- Nåväl, jag tror att man icke sagt någon osanning!
- Men bevis fattas ännu för det påståendet.
- Jag anser, min herre, att de dagliga förhållandena gifva bevis nog för den som vill se; men jag vill likväl framlägga några sådana; hör på! Till en början vill jag likväl göra en fråga: Anser ni det inverka menligt om regenten, glömsk af sina höga och omfattande pligter, nedlåter sig till de gröfsta utsväfningar, sölar sig i laster och, för att kunna tillfredsställa sitt slösande lefnadsätt, fordrar ett öfverdrifvet underhåll, under det folket lider nöd?
- Jag medger att sådant måste i hög grad inverka på folkets moraliska tillstånd; ty goda föredömen verka godt, och de dåliga motsatsen.

— Nåväl! jag gjorde endast denna fråga i förbigående, och jag har ej sagt att man på högre ort föregår folket med dåliga exempel; derom må ni döma sjelf. Jag vill i fråga om regenten endast granska hans offentliga åtgöranden och derefter fortsätta min bevisning i nedåtgående riktning.

— Jag är beredd att höra edra bevis.

— Nåväl! Då regenten har mera sinne för militär och hoflyx samt nöjsamma upptåg, än för allmänna angelägenheter; då hans omtanka om landets väl icke sträcker sig längre än hvad hofmän och embetsmän, *tum för tum*, finna tillbörligt; då han, med förbigående af de konstitutionella formerna, till statens embeten och tjänster befordrar lycksökare och personliga favoriter, utan afseende på duglighet; då vidare embets- och penningemän gemensamt spela herrar öfver folket, och i förening med presterna envist motsätta sig alla förbättringar; då privatbankerna uppsuga och i sitt intresse använda nästan hela det rörliga kapitalet, under det landets hufvudnäringar och handtverkerier lefva i ett afmattningstillstånd; då polisväldet dagligen tilltager och kringskär medborgarens frihet till person och egendom; då lagen strängt bestraffar den fattige brottslingen och visar konsiderationer för den rike och mäktige; då embetsmän tätt och ofta bestjåla statens kassor; då köpmän och industriidkare föra ett vinglande och slösande lefnadsätt, med derpå följande konkurser af mindre hederlig beskaffenhet, utan att sådant väcker anstöt; då, i följd häraf, det allmänna förtroendet

är rubbadt; då fängelserna samt arbets- och fattighusen äro öfverfulla och hjonen svälta under det direktörer och sysslomän gödas; då konkursserna och lagsökningarna tilltaga och antalet af dem som ej till samhället kunna fullgöra sina utskyl-der årligen ökas; då statskyrkan vill undertrycka förnuftet och hindra tankefriheten; då pietismen (= med jesuitismen) smygande sprider sitt tanke-dödande gift bland alla samhällsklasser och till-sätter de mera framstående platserna uti stats-maskineriet; då folkets representanter i riksför-samlingen visa alla möjliga konsiderationer för de makt- och penningeegande samt umgås med planer på *tryckfrihetens* inskränkande; då de kom-munala representanterna i allmänhet sträfva att pålägga förhöjda skatter och förtrycka den arbe-tande befolkningen, och en erinran derom bemö-tes med cyniskt hån och förakt (se herrar Wal-lenbergs och Frankens yttrande hos Stockholms stadsfullmäktige, då Kapten Mankell motarbetade kommunalutskyldernas stegrande till nära nog dubbelt mot deras förra belopp); då slafveriet i all sin rysliga verklighet existerar genom stat-torpare och hofverisystemernas kvarstående; då folket är rättslöst gent emot kronobetjeningen och deras öfriga småtyranner; då en Konungens favorit tillåtes att håna hufvudstadens befolkning vid en stor och betydelsefull nationalfest; då han vidare har i sin makt att låta nedsabla fredliga vandrare; då militäröfvermodet jemväl går så långt att en del herrar officerare sätta sin ära i att »hugga in» på vapenlösa män, ja till och med qvinnor och barn; då folket liknöjdt och stilla-

tigande åskådar allt detta samt, af vantrefnad,
i massa lemnar fosterlandet; *då är samhället
sjukt!!!*

Vid August Blanchés graf.

Nyss stod en man bland oss och förde
Ordet fram, med hela snillets gudakraft.
Det var ett hjertats språk, som rörde
hvarje själens sträng: ett ord med must och saft.

Det klingade ej blott för stunden,
icke dog det bort i prålig kungasal.
Nej! hos en hvar det lade grunden
blott för ädla tankar: sådant var hans tal!

Hvad stort och godt man kunde tänka,
ständigt slog, så varmt, hans rika hjerta för,
Och hvad hans snille kunde skänka,
gaf han *folket*; alltid högsint, som sig bör.

Och nu? nu stannat har hans tunga;
stannat har hans hjertas friska slag.
Han skall ej mer mot våldet ljunga
humorns friska pilar: det är sorgens dag!

Nyss stod han dock, så frisk och orda'
gläddigt om en evig ungdom, evig vår;
Och redan, för att honom jorda,
vid grafvens mörka rand man sorgsen står

Så tag då graf din rätt, din vinning;
 göm djupt hans stoft uti den tysta mull;
 ty äfven der skall kransad tinning
 skänka oss vår part af snillets rena gull!

Ja, snillets lif är evigt! Anden,
 hur man än må säga, vet ej rum, ej tid:
 den flyr de tunga menskobanden;
 men den verkar äfven se'n den funnit frid!

M—ch.

Inkonsekvenser.

Om man talar med en af vår tids konserva-
 tiva, i fråga om vår skolundervisning, så påstår
 han ofelbarligen att svenska folket utgör en af
 de mest bildade nationer i den kända världen;
 och vi vilja i det närmaste gifva honom rätt.

Men, om man säger samme man att vår
 kommunala röstskala är i hög grad klandervärd,
 och att valen till representanter inom kommunerna
 borde ske per kapita, så erhåller man till svar,
 att folket ännu icke är nog upplyst för att kunna
 tillerkännas en sådan rätt.

Vi veta likväl att det finnes stater, der den
 mest utpräglade sjelfstyrelse finnes, såsom Schweiz,
 Amerika och negerrepubliken Liberia i Afrika
 och då svenska folket, enligt nyssnämnde anta-
 gande, i upplysning står i jemnbredd med dessa
 samhällen, synes det, för hvarje *ärligt* tänkande
 menniska, som om svensken borde vara vuxen

samma grad af frihet som Schweitzaren, Amerikanaren och Negern; hvadan följaktligen den mindre grad af frihet han (svensken) fordrar, medelst yrkandet af en utvidgning i rösträtten vid kommunalval, bör kunna honom tillerkännas.

Men man vill göra *troligt* att ej svenska arbetaren har så mycket förstånd att han skulle kunna välja en lämplig representant att föra dess talan i kommunens råd; hvad som deremot kan anses för *säkert*, är, att svenska arbetaren ganska väl känner dem, hvilka icke borde representera honom; det är endast hans *tröghet*, som gör att "det går, som det går."

Herr Justitieombudsman!!!

Ursäkta att jag stör! men jag har några upplysningar att meddela, och ni torde väl vara villig att mottaga dem; ty ni är ju *folkets* Förman, ack förlåt! utan att veta det, satt jag ju och gjorde ett anagram på ert namn. Tänk om jag i distraktion gjort ett fult anagram. Ni är ju *folkets* Fröman, menade jag. Men här har ni upplysningarna:

1:mo, att polisens detektiva kontor numera blifvit en inquisitionsdomstol, der förberedande *ransakningar* hållas, i stället för att sådant borde ske i poliskammaren. Man antagar att två skäl ligga till grund för denna olaglighet. Det ena, att befria polismästaren från en del af hans skyl-

digheter, det andra, för att så mycket lättare kunna *klämma* sanningen ur de anklagade; ty den, som icke genast påtager sig hvad mot honom blifvit angifvet (oskyldig kan naturligtvis ingen vara) inskuffas i ett inre rum, der tjenliga medel användas.

Kanske det kan vara lämpligt att i sammanhang härmed citera 15 Kap. 11 § Strafflagen; den lyder sålunda:

“Pinar man annan för att tvinga honom till bekännelse; dömes till straffarbete i högst två år. Är brottet med synnerligen försvårande omständigheter förenadt; då må tiden för straffarbetet höjas till fyra år“;

2:do, att polismästaren, genom hårda uttryck samt ett mindre lämpligt beteende, förnärmar parter;

3:tio, att i poliskammaren beslutade remisser till domstol ganska ofta expedieras först en *två* å *tre månader* efter beslutets afkunnande; ja, det finnes till och med dylika beslut, som aldrig blifvit verkställda. Vi lemna här *ett* exempel; flera finnas.

En barnmorska angafs vid årets början af professor Cederschiöld för att hafva afdagatagit foster i moderlifvet. Flera förhör höllos i poliskammaren och remiss beslöts, men verkställdes aldrig.

Samma barnmorska hölls, på polismästaren Östlunds befallning, en hel vecka häktad på Klara församlings vaktkontor, der hon måste vistas tillsammans med polispersonalen. Hon kunde vid sådant förhållande icke afkläda sig och måste

derföre vara i saknad af ordentlig sömn och hvila; hon sjuknade på sjunde dygnet och blef då hemförd till sin bostad. Hvad skulle detta kunna kosta, mån tro?

4:to, att personer, hvilka önska lösa protokoll öfver något i poliskammaren handlagt mål, måste springa otaliga gånger innan de kunna bekomma expeditionen; och vanligtvis heter det, äfven flera månader efter sedan saken förevarit, att protokollet icke är justerat. Männe man sätter upp och justerar *efter omständigheterna*?

Jag skall hafva äran meddela flera upplysningar en annan gång; men det var sannt herr Ombudsman, gå för all del inte för illa åt de skånska frälseegarne.

Dock, jag har ännu en upplysning att meddela:

Herr Justitieombudsman, ni yttrade för ett par år sedan i er embetsberättelse, att tidningarna ofta omförmäla olagligheter, begångna af embetsmän och domare; men att ni icke på blotta rykten, och i brist af bestämda angifvelser kan anställa några åtal.

Men 1 § i justitieombudsmannens instruktion säger: att han skall hafva en allmän *tillsyn* öfver lagars, författningars och instruktioners efterlefnad af domare embets- och tjenstemän, samt, om de i sina embetens utöfning af våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begå eller underlåta att sina embetspligter behörigen fullgöra, dem vid vederbörliga domstolar, i laglig ordning, derföre tilltala eller tilltala låta.

Det behöfs således ingen föregående angivelse för åtal af denna beskaffenhet; ty om herr ombuds-

mannen, under sin "tillsyn" eller sitt "vakande" öfver lagarnas helgd, skulle upptäcka någon öfverträdelse, kan och skall han, utan någon angifvelse från annan person, föranstalta om åtal.

Kanske kan denna upplysning vara till någon nytta, men instruktionen är naturligtvis inte nog; det behöfs åtminstone ett *frö* af energi äfven!

Anteckningar från Carl den tolfstesfestens skuggsida.

Ja, tyvärr hade den en skuggsida denna fest! Hvem skulle kunnat vänta något sådant och hvilka äro upphofsmännen till den mörka fläcken i denna annars så ljusa tafla, som för en stund kommit våra hjertan att klappa högre än vanligt!

Upphofsmännen äro: en af medlemmarne af komitén för Carl den tolfstes-stoden, öfverintendentsembetet och öfverståthållarembetet. Det kan ej annat än beklagas, och får ej döljas, att jemväl en af pressens representanter varit med om denna kolossala dumbhet, hvilken åtminstone såg ut som ett hån mot folket. Att den person, som sålunda förfelat sin pligt, är Aftonbladets redaktör, har sin bekräftelse deri, att Aftonbladet ansett sig böra försvara skamfläcken, och i afseende å de dermed sammanhängande, beklagansvärda omständigheterna, visat en ej obetydlig partiskhet, hvil-

ken väl harmonierar med tidningens allt mer »ekonomiska» hållning; ty der penningen regerar med absolutismens makt, der kan ej sjelfständigheten hafva någon tillvaro.

Öfverintendentsembetet, med artisten och konstkännaren Dardel i spetsen, har här visat ett föga hedrande prof på god smak, hvori det smaklösa öfverståthållarembetet, som finner allting passande, välvilligt deltagit (anmärkas bör att handels-kollegium, icke ville lemna sitt medgifvande till skandalen). Det är en märkvärdig raskhet hos polisen, då det är fråga om att göra något som icke är godt.

Men saken gestaltar sig dock på ett ännu betydelsefullare sätt, då man tager i betraktande: *att* flertalet af den ofvannämnda komitéens medlemmar, dagen före statyens aftäckande, öfverenskommo att underhandla med byggmästaren Nilsson om läktarens borttagande under den följande natten; *att* hr Nilsson ville derpå ingå, och för sådant ändamål höll *trettiosex* man i beredskap; *att* polisen begagnade sig af denna fördelaktiga omständighet, genom att låta en mängd hemliga agenter sprida ut den folket lugnande underrättelsen; *att* folket följaktligen nesligen bedrogs, samt att anledningen härtill var att öfverståthållaren Bildt, helt oföväntadt, omkring klockan 11 på aftonen, förklarade, att läktaren skulle stå kvar! Festkomitéens ord, dess i sista stunden visade goda afsigt, och en enskild persons begäran att få råda öfver sin egendom, tillerkändes alltså ingen betydelse.

Detta föranleder en fråga: var det på eget bevåg, som herr Bildt trotsade en hel hufvudstads befolkning, eller var det på hans konungs befallning? Det är viktigt att veta detta; ty det är ej nog att hålla sig till verktygen. Vår underdåniga önskan är emellertid att hans majestät måtte, så länge som möjligt, bibehålla gunstlingen baron Bildt vid sin nuvarande befattning; ty, det gör så godt, så godt! sa' Johansson (Argus) till Lindeberg, då man ville taga hufvudet af denne, för förment högmålsbrott.

Bildtens jagt.

(Fri bearbetning och lokalisering af M—ch.)

Det rör sig, det hvimlar vid torgets bryn:
 Gevären blixtra mot dagen,
 Och hurraropen stiga mot skyn;
 Då gläder sig Plomgren med bister syn,
 Ty hans förpostkedja är dragen;
 Och framåt den ilar från trakt till trakt,
 Det är kungens män, det är Bildtens jagt.

Vi jaga, som björnen han jagar i Nord,
 Som lejonet jagar i Söder.
 Dock — deras jagt är för glömskan gjord,
 Vårt villebråd är det skönsta på jord,
 En packets medlem, som blöder
 För Beckfriis ära, för Harmens makt.
 Öfver torg, öfver park rusar Bildtens jagt.

Bespara dig flykten och fall med mod,
 Du pojke från östan och sunnan!
 Bak efter dig ilar ju springaren god,
 Det kokar i jägar'ns rusiga blod;
 Med lifvet du kommer knappt unnan.
 På den har klingan sin egg re'n lagt,
 Som råkat i farten för Bildtens jagt.

Stå trygg du Nilsonska skjul uti natt,
 Stån trygga i läktare höga!
 Se, der har Bildten sin äreport satt
 Och sjelf han blickar kring torget gladt,
 Ty skjulet tjusar hans öga.
 Kring honom, kring läktarens ruckel på vakt
 Stå kungens män, står Bildtens jagt.

Du fosterländska, du fria jagt,
 Som jagar för Bildten och kungen;
 På faran gifver ej jägaren akt,
 Han leker med henne så oförsagt,
 Och dör han, så dör han besjungen,
 Och tusende ekon i fädernetrakt
 Upprepa sången om Bildtens jagt.

Något om en folkbank, som icke blef af.

Förliden vinter hörde man mycket talas om
 en folkbank eller förskottsförening, som var på
 väg att bildas, med särskilt afseende på att gagna

handtverksklassen. Men jag talar om *en*, det var ju *två* sådana å bane.

Förslaget till den ena utgick direkt från några enskilda handtverkare, och baserade sig på *låga* aktier och ett enkelt maskineri, samt afsåg att kunna bereda låntagaren så många fördelar som möjligt. Det andra förslaget utgick från den så kallade Handtverksföreningen; det var mera bankmessigt: höga aktier och storartadt embetsmaskineri med öfverstyrelse, samt mindre frisinnadt till sina grundsatser. Annat kunde man ej heller begära, då herr professorn Hilarion Wistrand var en af hufvudmännen i företaget.

Medlemmarne deri sökte visserligen öfvertala den förstnämnda föreningens ledamöter att frångå sitt förslag och förena sig om Handtverksföreningens; men misslyckades häri, hvarefter de särskilda banktillstymmelserna ingåfvo till Kongl. Maj:t, för sanktions vinnande, hvar sitt förslag till bolagsreglor.

Det egna inträffade likväl, att Kongl. Maj:t uppdrog åt öfverståthållareembetet att söka förmå de olika föreningarne att sammanjemnka sina åsikter.

Sammanträden höllos, och efter många heta drabbningar antogs ett *gemensamt* förslag, som mest närmade sig den frisinnade sidans åsikter, hvilket till Kongl. Maj:t inlemnades. Någon sanktion har dock ännu ej afhörts. Har fostret, måhända till följe af några outredda naturkrafter, blifvit begrafvet? Kanske också så förmulnat att Herr Hilarion, om han undersökte kadavret, möjligen skulle anse det tillhöra något species af

fogelslägtet*), enär det i lifstiden byggt bo i kungliga kansliets dammiga luntor.

Så behandlas *folket* af dem, som i sockersöta ord bära dess väl på — tungan; men i handling motarbeta alla dess sträfvanden att kunna förbättra sin ställning. Våra filantroper vilja icke se folket friskt och starkt, närande sig af sitt eget arbete; ty filantropjesuitens sköna kall skulle derigenom inskränkas: om folket lefver af sin arbetskraft skall det känna sig oberoende och sjelfständigt; om det måste taga almosor kan det lättare förtryckas. När man ger hunden en bit bröd, så fordrar man först att han skall slipa eller kuscha; och för att slafven skall vara "*nöjd med sin lott*" ger man honom till brödbiten en läsareskrift, som lofvar honom saligheten i ett annat lif, blott han i det närvarande förhåller sig som ett fromt och stilla barn.

Ädle menniskovänner! I krydden den armes bröd med hans tårar, och som tilltugg gifven i honom djefvulen; ty det är ju han, som är *piece de resistance* i edra salfvelsefulla läseriartiklar!

*) Detta påminner om en händelse från våra brottmålsannaler. Det var en gång en grefve, som var tilltalad för barnamord, och i hans trädgård påträffades åtskilliga ben af någon mindre kropp; men den professor, som fick sig uppdraget att undersöka benen, förklarade dessa vara — fogelben.

Paralleller.

— I Sverige har man all möjlig frihet, nemligen om man bör tro dem, hvilka, under *alla* förhållanden, prisa våra institutioner.

— Hvad nu min herre! hafva vi icke den vidsträcktaste försörjningsfrihet?

— Jo bevars, de enskilda bankerna röra sig med den största frihet och nitroglycerinfabriken existerar i hufvudstadens *grannskap*, oaktadt tvenne explosioner och många aktningsvärda försök att få den förflyttad till en mera aflägsen plats. . .

— Hvad mer?

— Men jag bevistade häromdagen en cession i polisdomstolen och var vittne till att en fattig qvinna med trenne barn fälldes att böta 5 Rdr, för det hon *utan polisens tillstånd* sållt litet rottrukter på ett torg. Hon kunde ej betala böterna och insattes derföre på vatten och bröd. Det var ett straff, för det hon på ärligt sätt velat förtjena sin bergning; hon fick ju nu emellertid både *mat dryck* under trenne dygn, men hvem som drog försorg om barnen under tiden känner jag icke; förmodligen var det den *gudomliga* rättvisan, som icke allenast "risar" utan äfven "lisar"; ty "den vill ingen syndarens död", och *samhälls*-rättvisan är naturligtvis en trogen afbild af den *gudomliga*; alldenstund vi lefva i ett *kristligt* samhälle.

* * *

— Men, apropos härom, har jag äfven förnummit att några ålderstigna qvinnor, som i många

år, en del i mer än 20 år, vid munkbrohamnen idkat försäljning af så kalladt nålstolskram, blifvit uppsagda från sina platser med nästa års början. En del af dem äro likväl krymplingar, och andra hafva flera barn att försörja.

— Detta kan väl icke klandras; ty det är nödvändigt för *ordningens* skull, emedan en ny reglering af hamnplatserna skall företagas.

— Jaså, det är för ordningens skull man hindrar några orkeslösa qvinnor att sälja nålstolskram, men *ordningen* bjuder icke att från hufvudstadens granskning aflägsna en lifsfarlig fabrik.

Herrliga ordning! beundransvärda polisrättvisa! Och jag, som icke visste att munkbromadammerna äro farligare än nitroglycerinfabriken!

Passande inskription å en läsarkyrka.

»Detta folk hedrar mig med läpparna, men deras hjertan är fjerran ifrån mig».

»Tron utan gerningar är död.»

* * *

— Hvarför fördömer läsaren (pietisten) hvarje annan människa, och anser den såsom en förtäpad syndare?

— Derför att pietisten är andligt högmodig.

— Men, då glömmer han ju att kristi lära är försoningens lära, och att Gud sjelf med kärlek omhuldar hvad han skapat, och han är ju *all* tings skapare.

— Pietisten deremot skulle i sin råa fanatism vilja omskapa hela världen; den är i hans ögon till den grad syndig att han synes tro det vår Herre antingen begått ett misstag i skapelsen, eller numera blifvit oförmögen att vidmakthålla hvad han åstadkommit.

För att förekomma det i pietistens ögon syndiga, skulle han gerna vilja se hvarje människa i bojer.

Han ropar idkeligen att man skall bedja, och sjelf producerar sina böner med samma fermité, som budaisten, hvilken mal dem fram ur en qvarn.

Men om vetenskapsmannen och tänkaren endast skulle bedja i stället för att tänka och forska; om John Eriksson sprungit från konventikel till konventikel och fördömt sina medmänniskor, hade vårt tidevarf då haft att glädja sig åt hans många uppfinningar, hade hans snille då förmått solens strålar att göra tjänst såsom en ofantligt mäktigt verkande mekanisk kraft? Nej! och tusen gånger nej! »Tron utan gerningar är död!»

Den fanatiska läraren är en mask, som bländas af solens strålar; han älskar skymningen; han förstår den bäst. Masken krälar i gruset; snillet flyger mot solen, och det gör ingenting om det någon gång skulle bränna sina vingar; ty den heliga elden kan icke förinta, den endast renar.

Det går ej an!

När våld på tinget rår, står ofärd nära;
men rätt, är landets heder och kungens ära.

Tegnér.

Det är en känd sak att konungarne hafva sällan några vänner; men de hafva gunstlingar; och dessa äro vanligtvis fiendtligt stämde mot folket (packet). När det är fråga om någon eftergift för folkets önskingar, dessa må nu vara huru befogade som helst, så är alltid en gunstling till hands och försäkrar majestätet, att »det går ej an» att göra några eftergifter.

Låtom oss se hvad historien lärer i dylika fall.

Carl I:s af England omgifning förklarade, att det ej gick an att göra några eftergifter: *Carl I* halshöggs.

Ludvig XVI var böjd att gå folkets önskingar till mötes. Hans hofmän och hans gemål sade: »det går ej an»: *Ludvig den XVI* och hans gemål halshöggs.

Carl äen X:s af Frankrike minister, *Polignac*, uttalade äfven det skickensedigra ordet: *Carl den X* drefs i landsflykt.

Gustaf IV Adolf hade också en gunstling, nemligen i sin egen person; ty hans egenkärlek hindrade honom från att hafva någon annan. Det går ej an göra några eftergifter sade han till sig sjelf: *Gustaf IV Adolf* drefs äfven i landsflykt.

Maxmilian, Mexikos, detsamma påtrugade kejsare, ansåg det heller icke gå an att låta folkets önskingar göra sig gällande: han arkebuserades, såsom förrädare.

Samma betecknade ord hafva uttalats flera gånger i detta århundrade, och med samma magiska verkan. Derom bära Ludvig Filips, Frans II:s, Ottos af Grekland, de Italienska småfurstarnes och slutligen Isabellas af Spanien detronisering ett fullständigt vittnesbörd.

Men hvarföre ropar då, med dessa historiens lärdomar för ögonen, herr Bildt oupphörligen, »*det går ej an;*» äfven då det gäller ett simpelt träskjul.

Mätte Gud bevara vårt dyra konungahus från de olyckor som *kunna* blifva en följd af dåliga rådgifvares inflytande.

Engelbrecht.

Intelligensens rätta måttstock.

»*I förmögenheten har man en garanti för intelligensen*», försäkrade bankdirektören Wallenberg, vid Stockholms stadsfullmäktiges sammanträde den 3 dennes.

Alltså: ju mer penningar dess mer intelligens! Herr Wallenberg måste då hafva varit i saknad af intelligens den tid han var en fattig marinlöjtnant. Det var således en lycka, både för hans själsförmögenheter och hans kassa, att han kom

att blifva affärsman; ty han har nu blifvit en förmögen man; ja så förmögen att han bör kunna anses för ett snille.

Att den af hr Wallenberg uppställda regeln likväl har sina små undantag, kan man finna deraf, att de flesta, ja *nästan alla*, större vetenskapsmän, skalder, artister och mekanici hafva utgått ur de fattigare samhällsklasserna. Vi erinra för tillfället endast om Linné, Berzelius, Tegnér, Bellman, Lidner, Wadman och John Eriksson, för att icke tala om våra nu lefvande artister inom teatern och de sköna konsternas gebit, hvaraf likaledes flertalet hafva utgått ur fattigkojan.

Om man ej tydligen kunde inse att allt detta endast får anses såsom undantag från den af hr W. uppställda regeln, så skulle man kunna tro att han, den snillrike bankdirektören, stått och pratat såsom en vanlig penningedryg bracka; men kanske har han med afsigt yttrat sig på ett mindre intelligent sätt, för att inbilla folk att han fortfarande är fattig.

* * *

Det berättas att enskilda bankens sedlar hädanefter komma att benämnas intelligenssedlar.

* * *

Om en person behöfver »vigga» af en annan, så ställer han numera frågan sålunda: har bror någon intelligens på sig?

* * *

— Kunna lotterierna anses vara gagneliga?

— Ja, ty de uppsuga intelligensens atomer från dem, hvilka i alltför ringa grad besitta dem, för att sålunda koncentrera intelligensen och utsläppa den i större portioner.

Den som i går, var dum, som en åsna, kan i dag, genom lotterihjulets svängning, vara intelligent, såsom en Wallenberg eller en Schwan. För öfrigt kan man ärfva sig till intelligens, ifall man inte har alltför råa och dumma släktingar.

— Aha! du sade att lotterierna *uppsuga*, d. v. s. draga till sig intelligensens atomer! Då förstår jag, hvarför konungarna firas såsom halfgudar och anses kunna uträtta allting: de äro snillen! Och jag, som inte visste det. . . . Men så äro de också *tilldragande*.

Sång till Hästgardet.

(Detsamma tillegnad af en hög beskyddare.)

Stå stark, du ljusblå läktarvakt,
 Kring dina minnesvärda fanor,
 Och drag åstad med rusets glada makt,
 Med mod på dina skiljda banor.
 Än ligger stilla frid,
 Ett ljufligt månsken, öfver torg och dalar:
 Men i åskdiger tid
 Ej hopp och kärlek Stockholms ande talar:
 Dock, kommer någon edra fjät för nära,
 Och hånar edert krigarmod,
 Då, bussar, vid ert namn, er gamla ära,
 I huggen er en väg i blod!

Och stupen i på gatans bana,
 Om Gillis edra lif begär,
 Så svepen kring er blodig fana:
 På torget den brudtacket är!

Mankell eller Hedin?

Om några dagar skola hufvudstadens medborgare samlas kring valurnan. Vi begagna med afsigt ordet *samlas*, emedan vi hoppas att de röstberättigade skola infinna sig så mangrannt som möjligt. Äfven detta blir ett sätt att hedra den hädangångne folkrepresentantens minne; ty han var en man, som ifrade för folkets rättigheter, för spridande af en kraftigare samhällsanda, för insigt om behovet af en rask utveckling i vårt politiska och sociala lif. Och, på samma gång vi sålunda hedra folkvännen Blanchés minne, hedra och gagna vi jemväl oss sjelfva.

Men hvem skall då efterträda honom den inspirerade och varmhjertade frihetsvännen? Icke måtte det väl blifva någon byråkrat!

Vi torde icke behöfva frukta något sådant, så framt det demokratiska partiet uppträder med sammanhållning.

Men vi hafva tvenne kandidater: Mankell och Hedin. Hvilkendera af dem? Det är frågan.

Båda dessa män äro förtjenta af det förtroende, som här är i fråga. Nu kan likväl endast en af dem hedras dermed. Kapten *Julius Man-*

kell har gjort sig känd för att vara en själfständig man, som hyllar framåtskridandet i alla riktningar. Han är en varm vän af skarpskytteidéen och har på dess praktiska utveckling nedlagt mycket och illa lönadtt arbete; han är en af våra skickligaste organisatörer i militäriskt hänseende; såsom stadsfullmäktig har han konsiderationslöst fört personlighetsprincipens och sparsamhetens talan.

Filosofiedoktor *Sven Adolf Hedin* är en man med samma grundsatser och själfständighet; han besitter tillika en djup politisk blick, ett varmt intresse för alla allmänna angelägenheter, en hög grad af moraliskt mod och stor parlamentarisk förmåga.

Det är således icke att undra på om man skulle stanna i "valet och qvalet" mellan dessa båda aktade medborgare och förmågor; men, för att icke båda skola falla igenom vid valet, måste man förena sig om *en* af dem. Derföre är man också nödsakad göra sig underrättad om hvilken som har mesta utsigten för sig.

Detta borde onekligen vara *Mankell*; dels på grund af sina *mångåriga* meriter, hvilka gjort honom allmänt känd, dels ock emedan frågan om arméorganisationen står på dagordningen vid denna riksdag och slutligen derföre att han blifvit uppställd såsom det nyliberala eller demokratiska partiets kandidat.

Vi hafva jemväl sett att Fäderneslandet förordat honom, och vi tro att Aftonbladet, som vill vara det demokratiska partiets organ, äfven skulle hafva uppställt honom som sin främsta kandidat, så vida ej nämnde tidning hade utbytt sin fordna

sjelfständiga hållning mot en vacklande och intetsägande.

Emellertid hafva vi från flera tillförlitliga håll förnummit, att Hedin, dels till följe af sin öfverlägsna parlamentariska förmåga, dels ock derföre att han är mera oberoende, än Mankell, hvilken står i statens tjenst, har största utsigten att blifva vald. Det är med anledning häraf, och till förekommande af splittring; som vi uppmana de valberättigade att gifva sina röster åt filosofie doktor *Sven Adolf Hedin*.

Då likväl af det nu sagda framgår, att sympatierna äro stora för båda dessa män, och vi tillika tro oss veta att de äro personliga vänner, skulle frågan lämpligast och säkrast lösas om den af de båda kandidaterna, som känner sig hafva minsta utsigten att blifva vald, offentligen afsade sig kandidaturen till den andras förmån.

Detta vore högsinnadt, på samma gång, som det vore att fylla en pligt mot samhället; och vi tro att den, som så handlade, säkerligen skulle komma att derför hållas räkning.

Byråkraternas och penningemännens bön.

(Ord och musik af G. Wennerberg; lämpade för tillfället af en andligt sinnad byråkrat.)

Ack, du, som styrer folkets öden
 Allsmäktigt uti detta land,
 Som håller lifvet, håller döden
 Uti din starkhets högra hand;
 Hvad än för straff du packet ämnar.
 För hvad det gräsligt brutit har,
 Så är det bra, om blott du lemnar
 Oss *paschan*, hedersvännen qvar.

Han är vårt skydd i mulna faror,
 Vår tröst i hvarje bleklad sorg,
 Vårt värn mot packets hemska skaror,
 Och starkare än Nilssons borg.
 Kom slynglar! Kommen gatans skaror!
 Republikaner kasten ut er brand!
 Åt eder alla gräfvas grafvar
 Af *våra* män på Svitiods strand.

Gaffelbitar.

— Hvad betyder det att Carl XII blivit omgifven af kedjor?

— Helt enkelt att den krigiska andan är slagen i bojor.

— Deri ligger icke något ondt, men konsekvensen fordrar då, att man äfven aflägger den

krigiska ståten. Bort med militärlyxen! Bort med de galonerade aporna; denna ohyra, som ätit sig in i den kungliga svansen. *Drabanterna* skapa icke hjelten! Narrar, låten bli att röra vid *våra* fosterländska relikier, de äro heliga för *våra* minnen. Vi värdera *fortidens* hjeltar, fastän denna tid är fredens. Vi kunna aldrig förgäta det ridderliga och upphöjda; derföre böja vi icke heller knä för guldkalfvar!!

* * *

För några dagar sedan trodde ännu en och annan person att konungen ogillade de vilda excesser hästgardet tillåtit sig af ren stridslustnad, eller blifvit befallda att begå; men sedan nu en af de ljusblå novemberhjeltarne, hr majoren Joachim Tavast Beckfriis blifvit utnämnd till adjutant hos h. m. konungen, bör icke längre något misstag om högst densammes åsigter ega rum.

Det är naturligtvis en fullkomligt viktig sak att omgifva sig med personer, som hysa de åsigter, hvilka från dynastiens uppkomst gjort sig gällande; och man kan ej neka till att herr Joachim Tavasts uttryck, under fullgörandet af sitt blodiga kall i läktarens närhet, »*hugg in på packets*», har mycken likhet med det riksbekanta: Sabrez la canaille!

Mätte bara inte hans majestät omgifva sig med allt för många hjeltar från träsktorget; eller kanske det numera bör heta kloaktorget?

* * *

Emellertid synes det, som om man hade rättighet att fordra det h. m:ts anhängare och soldater gingo till väga med samma moderation, som »ham selv»; ty det kunde ju gå an med lagom våld. Detta lemnade konungen, med egen hand, exempel på, under 1867 års fältmanöver, då han vid Drottningholm utdelade en örfil åt en af packet, som råkade vara för närgången; det vill säga, kom inom örfilshåll. Hvarför kunde då inte herrar Plomgren, Beckfriis och Harmens, samt de andra Bildthuggarne, åtnöjt sig med att utdela örfilar i stället för sabelhugg?

* * *

Chefen för nordpolsexpeditionen, professor Nordenskjöld, har afsagt sig den nordstjerna, hvarmed konungen, enligt hvad tidningarne meddelat, velat dekorera honom.

Det finnes således män, hvilka lefva för något högre än ordensglitter och konungagunst. Ja, ännu mer! Det finnes män, hvilka rent af förakta detta prål, som utgör brackornas högsta lyckalighet.

* * *

På Helgeandsholmen.

- Hvad gör man här för något:
- Endast en obetydlighet; man ställer den kongl. fänaden på förknappning.
- Aha! det är sannt, "den största sparsamhet bör iakttagas!"

* * *

— Vet bror, hvarför riksbanken i början bestämde Carolinernas invexlingspris fem öre under utvexlingspriset?

— Nej, men jag har mycket funderat på anledningen dertill.

— Jo, si bror minns väl att den "ekonomiske" vexplade åt sig stora summor specier i fjol.

— Ja, nog minns jag det, men . . .

— Man påstod att han skafde dem emot hvarandra för att få litet med, "sa' den, som tugga åt katten."

— Åh, kors en så'n gnugger!

— Ja, ä' de inte?! Och nu trodde riksbanken att han skulle göra så med carolinerna också.

— Ja ja; det är ingenting att lita på; ty han är mycket intelligent, den der karlen.

* * *

— Hur kommer det till att den »ekonomiske» hade undertecknat sin artikel i Aftonbladet för den 7 dennes med signaturen E—d?

— Minnes inte bror att han heter Edvard (Carlsson.) Det är samme person, som förlidet år i en dansk tidning skref en ståtlig biografi öfver bankdirektören Wallenberg.

— Aha, der ha vi det!

* * *

— Man talar ju om att hästgardet bör indragas?

— Ja det tycker jag har stora skäl för sig.

— I mitt tycke är det tvertom; ty då det, såsom man nu sett prof på, behöfves fyra till tänderna beväpnade hästgardister för att förfölja en enda värnlös pojke, måste det behöfvas många af det nobla gardet för att uppträda mot en enda fullvuxen och beväpnad motståndare; alltså föreslår jag att hästgardet bör ökas i antal, så framt det skall kunna göra *någon* nytta i fält.

* * *

— Märkvärdigt hvad allting går bakvändt till här i Sverige.

— Hur så min bror?

— Jo i andra länder bruka folkets män uppträda på barrikaderna och elda folket till strid mot förtrycket; men här i Stockholm uppträdde deremot polismästaren på den Nilssonska barrikaden och proklamerade upprorslagen. Det märkvärdigaste af allt var likväl, att sådant oaktadt, det icke blef något uppror.

— Hur kom det sig då att folket i allmänhet förhöll sig så fredligt; ty förbittradt var det, och det kunde ej heller vara annat.

— Jo, ser du bror, folket ville visa att det kunde underordna sina små känslor ett allmänt intresse.

— Nå, men hvad är det då för prat i motsatt riktning, som postgumman kommer med!

— Ack, kära bror, det talet är idel käringprat.

— Men måhända kan ett sådant *tal* komma att förorsaka *qual* för den, som förut varit en

man. Ingen sviker ostraffadt sin pligt såsom menniska, och den örn, som låter klippta vingarna af sig måste sedan kräla i gruset.

Yttre utmärkelser kunna icke hela samvetets sår; de kunna icke lindra det oroliga hjertats slag. De hafva samma egenskap, som ruset; de döfva för en stund, men uppvaknandet är så mycket bittrare.

— Stackars Strandberg! behöfde han då sälja sig för konungagunst? Han som hade ett så rikt fält för en *ärlig* verksamhet.

* * *

— Ämnar bror bidra till subskriptionen för ett minne åt prinsessan Lovisa?

— Nej, det ämnar jag visst icke; och det af två skäl.

— Och dessa äro?

— För det första att inbjudningen är under-tecknad af öfverståhållaren Bildt, och för det andra, att *den största sparsamhet bör iakttagas.*

* * *

Medborgare, om du möter en person, lång till vexten, med stark rodnad i sitt ansigte (om det är af blygsel vet jag icke) med yfviga gråsprängda mustacher, och som skyggar för att se folk i ansigtet, så betyga din aktning för denne person; ty han är Stockholms Murawiew.

* * *

En af de förskräckliga upprorstiftarne från Novemberdagarne, femtonårige plåtslagarlärlingen Jacobsson, dömdes häromdagen att böta 75 rdr, för det han deltagit i uppträderna vid Nilssonska läktaren.

Men han dömdes derjemte att undergå två månaders fängelse, *för våldsamt motstånd vid ofentlig förrättning.*

— Hvari bestod då det våldsamma motståndet?

Jo, deri att han sökte undkomma polisen, då den skulle föra honom till häktet.

— Det tycker jag var den naturligaste sak i verlden; hvem söker ej undkomma sina följare.

— Ja, så resonerar jag äfven; men rådman Jeppe tyckes hafva haft andra tankar om saken.

— Det är ej att undra på; ty han vill hafva lugn under sina förrättningar, och förmodligen har han blifvit störd uti dessa, derigenom att skränet från läktaren hördes in på »Opris» och »Hörnan.»

* * *

Hemställes till herr justitieombudsmannen, om det ej kunde vara skäl i att anställa en undersökning, i fråga om novemberuppträderna, för att få utrönt, hvilken i första hand gifvit order om truppernas användande å andra ställen, än der de möjligen kunde behövas, nemligen invid läktaren. Och för det andra: hvilken har gifvit hästgardet order om att draga blankt och utdela hugg.

Det var ej nödvändigt att använda våld för att *skingra* folket. Allt det våld, som förekom, var således obefogadt; och borde derföre föranleda bestraffning för den, som derom gifvit order, så framt han ej står öfver lagen.

Skulle detta vara händelsen, så utgör det ett ytterligare bevis på faran af att låta armén vara ett redskap i despotismens hand.

Den sista Undersåten.

(*En Framtids-dröm.*)

Den sista undersåten
 Förbannadt ledsamt har
 Ej ringaste belåten
 Med sina trista dar. —
 Dock, tänker man på saken,
 Så lider han ej nöd,
 Ty hvar han vill den kraken
 Har han ju öfverflöd —
 Men tomt det är att lefva
 Renonce uppå kurtis —
 O! fanns det blott en Eva,
 Ett litet paradis!

De furstar ha' ock tråkigt,
 När "paket" gått ur hand;
 Fast det var litet bråkigt
 Att "styra" det ibland.

Ej någon finns att skatta;
 Att skjuta skarpt uppå;
 Ej hofpoeter platta,
 Som uppå jamber gå
 Att arma furstar qväfva
 I moln af offerrök,
 Som till parnassen sträfva
 Bakom Apollos ök.

Om sista undersåten
 Nu slitas furstarne,
 Och han går ut på stråten
 Att Gudadyrkan ge.
 Förr gafs den uti massa
 Af aristokratien,
 Nu måste den sig passa
 I homæopatin.
 Men dosis, än så liten,
 Den smakar dock så väl,
 När slut är med crediten,
 Och blott en enda träl!

(Den sista undersåten dör!!!)

* * *

Då gå de furstar ned
 Från thronens purpurmatta,
 Och några hugga ved
 Och andra jorden kratta --
 Af majestätets hand
 Bli' åkerns tegar plöjda,
 Och i potatisland
 Prinsessor ligga böjda --

De mjölka sina kor
Och tjärna smör af grädda;
De borsta sina skor
Och egen säng de bädda —
Men alla sofva godt,
Af Samvetsfriden lätta,
Långt bättre än i Slott
"Af Rätt och Sanning" mätta. *)

*) Dessa verser hafva varit utgifna i tryck redan under Konung Oscars regering.

Till svenska tidningspressen.

Ärade kolleger! Här framträder en nykomling, för att vid lämpliga tillfällen taga plats bland eder. Han är visserligen ett barn, men ett barn af tidens anda. En och annan Knak skall säkerligen säga att han är ett djefvulens barn. Stöden honom, j grånade veteraner i publicitetens tjänst; ty ännu har han svårt att stå för sig sjelf. Pilten kan åtminstone få göra tjänst, som trumslagare; ty hvad många af er måste hålla inne med, skall han trumma ut med friskt mod, och under det ni med fälld bajonett afvakta striden, skall han slå signal till densamma!

Han anhåller om ert förord, och är tacksam om något af hans innehåll kan lämpa sig för edra spalter.

Till Allmänheten.


Utan något begär att spela Rochefort, ha vi gifvit denna broschyr namnet Lyktan; dock är det ej otroligt att myndigheterna i »det fria Sverige» icke skola draga i betänkande att hugna oss med samma vedermälen, som Rochefort blifvit tillerkänd, för det han talat sanning: *fängelset*.

Men den, som ger sig in i striden måste vara beredd på allt; och om det, såsom regenterna ständigt velat göra troligt, är en ära att stupa på slagfältet (för konungarnas enskilda intressen), så måste det vara en ännu större ära att stupa under striden för folkens sak: *mensklighetens och civilisationens intressen!*

Vår sak är god; fruktan hysa vi icke. Alltså framåt med ordets makt, till seger eller undergång! Vi göra inga anspråk på att få vara med om skörden; vi äro nöjda om vi kunna lemna ett godt utsäde; må det äfven falla i god jordmån!

I förhoppning derpå ropa vi: *Lefve friheten!*
Lefve den bästa regeringsformen!

Se der vårt program!

 Lyktan utkommer ej på några bestämda tider; men skall, så ofta det lämpar sig, uppträda för att belysa våra samhällsförhållanden.

Redaktionen.